

Vlaams
Parlement

ingediend op **902** (2016-2017) – Nr. 1
5 oktober 2016 (2016-2017)

Voorstel van resolutie

van Bart Caron, Hermes Sanctorum-Vandevoorde en Elisabeth Meuleman

betreffende een moratorium op de vossenjacht

TOELICHTING

1. Samenvatting

Elk jaar worden in Vlaanderen meer dan 11.000 vossen geschoten. Vermoedelijk leidt dit tot zelfs meer schade aan kleinvee. Snoei geeft immers bloei. De vossenjacht zorgt op die manier voor veel dierenleed en zou geen enkele functie vervullen. Een moratorium kan de eventuele overbodigheid aantonen en wetenschappelijke duidelijkheid creëren.

2. Inleiding

De vos (*Vulpes vulpes*), een van de grootste inheemse roofdieren van onze contreien, was gedurende zowat een eeuw verdwenen in Vlaanderen. De meervoudige oorzaak: ingrijpende landschapswijzigingen, hondsdolheid en een felle vervolging door de mens. Sinds een kleine dertig jaar is de situatie hersteld en komt het dier opnieuw voor in het hele Vlaamse Gewest.

De relatie tussen mens en vos is al honderden jaren ambigu. De talloze spreekwoorden, legendes en het Reynaertepos tonen een schrandere dier, dat even vaak sympathie als angst opwekt. Die dubbelzinnigheid is nog steeds aanwezig: hoewel het algemeen als een goede zaak wordt beschouwd dat de vos hier opnieuw rondloopt, blijft de jacht op vossen jaarlijks tussen de 11.000 en de 12.500 slachtoffers maken.

Bij discussies over de vossenjacht en de rol van vossen in het doodbijten van kleinvee, lopen de gemoederen vaak hoog op en blijken wetenschappelijke inzichten niet altijd uitsluitsel te geven of jacht al dan niet enig nut heeft. Net zoals er decennialang wetenschappelijke twijfel werd gezaaid rond het al dan niet ongezond zijn van het roken of rond de oorzaken van de klimaatopwarming, of meer recent rond de schadelijkheid van herbiciden zoals glyfosaat, bestaat er een wetenschappelijke discussie omtrent de wenselijkheid van vossenbeheer.

3. De vos, een territoriaal roofdier

In Vlaanderen leven zo'n 30.000 vossen. Per territorium, doorgaans van enkele vierkante kilometer, leeft een beperkt aantal vossen. Het aantal dieren per territorium en het aantal territoria per oppervlakte blijft over de jaren heen gelijk. In het dichtbebouwde Vlaanderen bevindt zich op vrijwel elk vossenterritorium een woning en staat elke woning wel in een vossenterritorium.

In een situatie zonder jacht leeft in elk territorium een dominant vossenkoppel en vaak ook enkele volwassen moeren die zich niet voortplanten. Het dominante koppel heeft elk voorjaar een nest van een drietal jongen.

In de zomer blijven de jongen nog in de buurt van het ouderkoppel. Vanaf het najaar vervaagt de familieband en trekken nagenoeg alle jonge mannetjes vele (tientallen) kilometers weg. Van de wijfjes blijft zowat de helft in het ouderlijk territorium of in de onmiddellijke omgeving ervan – soms trekken ook zij een heel eind weg.

Indien jagers tijdens de wintermaanden een groot deel van de vossenpopulatie afschieten, is er een lagere voorjaarsstand (zijn er dus minder vossen). Maar volgens de logica van de biologie zal de voortplanting als reactie hierop toenemen (meer en vaak grotere nesten) en zijn er in de zomermaanden dus veel meer jonge vossen, die later uitzwermen over heel Vlaanderen. De verwachting is dan ook dat de najaarsstand in een langjarige situatie met jacht dus duidelijk hoger ligt dan

wanneer er geen jacht zou zijn. Het is ook logisch dat net het grote aantal jongen, dat in het voorjaar voedsel moet krijgen van de ouderdieren en dat vanaf de zomer zelfstandig op jacht gaat, tot verhoogde schade aan kleinvee zal leiden.

Als jagers de vos links laten liggen, zorgt sociale regulatie er vanzelf voor dat het vossenbestand nooit structureel groeit, terwijl de territoria wel bezet blijven. Lege plekken worden immers snel ingevuld door rondzwervende vossen. Met deze strategie onderscheiden territoriale dieren als de vos of de steenmarter zich van pakweg wilde konijnen of everzwijnen, waarbij de populatie blijft groeien zolang er voldoende voedsel voorhanden is, waardoor op termijn overlast kan ontstaan en gereguleerde jacht gerechtvaardigd kan worden vanuit het perspectief populatiecontrole.

Opvallend is ten slotte dat de vos dezelfde kenmerken heeft als de steenmarter, eveneens een territoriaal roofdier en opportunistische alleseter¹, maar dat de houding van de overheid tegenover de twee soorten grondig verschilt. Via initiatieven als www.steenmarter.be, een samenwerking tussen natuurverenigingen én verschillende overheidstentakels, wordt informatie verstrekt over mogelijke maatregelen waarmee burgers hun tuin, kleinvee en auto kunnen beschermen tegen steenmarters – zonder dat over de jacht gerept wordt als antwoord op de overlast.

Kortom:

- 1° Vlaanderen kan niet 'een beetje' vossen tolereren: ofwel zijn er geen, ofwel verspreid over het hele gewest;
- 2° snoei geeft bloei: de jacht zorgt voor een onstabiele vossenpopulatie, waardoor er meer en vaak grotere nesten zijn, resulterend in meer jonge dieren en meer zwervers;
- 3° de vos heeft dezelfde kenmerken (inclusief voor- en nadelen) als de steenmarter, maar kan op minder genade rekenen.

4. De vossenjacht

De vossenjacht is in Vlaanderen toegestaan tussen 15 oktober en eind februari. De burchtjacht is sowieso verboden. In 2012 maakt minister Schauvliege de bijzondere bejaging van de vos mogelijk buiten de reguliere periode, maar die versoepeling werd vorig jaar vernietigd door de Raad van State, die begin dit jaar de regeling van de bijzondere jacht in het geheel vernietigde. De Vlaamse Regering heeft vervolgens de wetgeving aangepast zodat bijzondere bejaging van de vos vooralsnog mogelijk is.

Elk jaar worden meer dan 11.000 vossen afgeschoten in Vlaanderen. Dat is ongeveer een derde van de totale populatie. Een overzicht van het aantal gedode vossen vanaf 2009²:

¹ Deze voedselopportunist eet knaagdieren (in Vlaanderen vooral bruine ratten), vogels en wilde konijnen, insecten (kevers, sprinkhanen en rupsen), regenwormen, eieren, aas (verkeersslachtoffers) en afval. In de zomer en de herfst maken bosvruchten en valfruit (kersen, pruimen enzovoort) een belangrijk deel van het menu uit. Wanneer er veel voedsel ter beschikking is, wordt een deel begraven.

² Op basis van vragen van Dirk Peeters (legislatuur 2009-2014) en Piet De Bruyn (huidige legislatuur).

Jaar	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	Vlaanderen
2009	1.904	2.399	2.317	2.257	2.156	11.033
2010	1.899	2.401	2.618	2.325	2.718	11.961
2011	1.835	2.535	2.695	2.463	2.657	12.185
2012	2.034	2.666	2.882	2.620	2.282	12.484
2013	1.930	2.353	2.378	2.365	1.992	11.018
2014	2.193	2.576	2.442	2.515	2.144	11.870

Vanaf de jaren '90 is de jacht in Vlaanderen geëvolueerd van plezierjacht naar beheerjacht. Intussen aanvaardt iedereen het principe van wildbeheer: "De uitgangspunten van de jacht in Vlaanderen zijn het duurzaam gebruik van het wild en het voorkomen van schade."³. Jagers en jagersverenigingen zelf benadrukken hun rol als wild- en natuurbeheerders.

Wat de vos betreft, kunnen de argumenten pro jacht de indieners echter moeilijk overtuigen. Dit zijn de meest voorkomende argumenten om de vossenjacht te vergoelijken:

a) Schade aan kleinvee

Dit is het populairste argument, omdat veel Vlamingen (inclusief de indieners van dit voorstel van resolutie) in hun nabijheid wel gevallen kennen van doodgebeten kippen. De jagerslogica zegt dat elke geschoten vos zorgt voor enkele schadegevallen minder. Zoals hoger aangegeven, klopt dit niet noodzakelijkerwijze: omdat de vos een territoriaal dier is, zorgt het schieten van een vos voor een zeer tijdelijke lege plek in het territorium, die altijd opnieuw wordt ingevuld door een andere vos. Bovendien leidt het massaal afschieten van vossen tot meer voortplanting, een hogere najaarsstand en meer zwervende, jonge vossen. Ergo: tot meer schade.

Jagersverenigingen verschuilen zich achter het feit dat er geen enkele studie is die rechtstreeks bewijst dat het bannen van vossenjacht zorgt voor minder schadegevallen, simpelweg omdat een studie op die schaal enkel kan worden uitgevoerd in samenwerking met de overheid en lokale jagers, wat tot op heden nergens in Europa is gebeurd. Roofdierexperts zijn echter duidelijk over de dynamiek van territoriale dieren: ofwel roeien we de vos in Vlaanderen uit (daar pleit niemand voor), ofwel tolereren we de vos en beschermen we kleinvee beter. Aangezien de vos nog maar enkele decennia terug voorkomt in onze contreien, is er nog veel ruimte voor sensibilisering over de bescherming van kleinvee, net zoals dat nu al voor de steenmarter gebeurt. Er is overigens ook geen enkele studie die aantoonst dat vossenjacht de schade aan kleinvee wél vermindert.

b) Verspreiding van ziektes

Vossen kunnen verscheidene ziektes verspreiden, zoals hondsdoelheid en de vossenlintworm. Hondsdoelheid (rabiës) wordt in België en alle buurlanden sinds 1989 zeer effectief bekampt via orale vaccinatie. België is dan ook reeds in 2001 officieel rabiësvrij verklaard door de Wereldgezondheidsorganisatie. De laatste jaren zijn er in West-Europa ook geen gevallen van rabiës meer bekend bij de mens en de geïsoleerde gevallen van besmette vossen verspreiden zich nooit verder door de eerdere immuniseringscampagnes. Het is overigens precies het indijken van hondsdoelheid dat er mee voor gezorgd heeft dat de vos overal in West-Europa beter kon gedijen en zich ook opnieuw in het Vlaamse Gewest kon vestigen.

³ Agentschap voor Natuur en Bos, <https://www.natuurenbos.be/wildbeheer>.

De vossenlintworm, daarentegen, vormt wel degelijk een potentieel probleem. Voor de mens is dit een ernstige ziekte en bezuiden Samber en Maas lopen heel wat besmette vossen rond. Deze ziekte wordt dan ook gedurig gemonitord. Uit een analyse⁴ van het Agentschap voor Natuur en Bos en het Instituut voor Tropische Geneeskunde was het aantal gevallen van vossenlintworm in 2014 gelijk aan dat van de jaren voordien. Dat is bovendien vergelijkbaar met de toestand van 15 jaar daarvoor en beduidend minder dan in Wallonië, Duitsland en Frankrijk. Om elke besmetting bij de mens te vermijden, kunnen jagers (die door het contact met kadavers het grootste risico lopen) preventieve maatregelen toepassen, zoals voorgeschreven door het Vlaams Agentschap voor Zorg en Gezondheid.

Al bij al biedt de vossenlintworm geen enkele goede reden voor de grootschalige vossenjacht die Vlaanderen op dit moment kent. Integendeel: het is vooral bij de jacht dat risicovolle contacten van mensen met vossenkadavers voorkomen.

c) De vos als jager

De reden voor de populariteit van de vossenjacht kan vermoedelijk teruggebracht worden tot de concurrentie die de vos de jager aandoet. Vossen moeten zich immers niet houden aan officiële openingstijden, ze jagen het hele jaar door op patrijzen, fazanten, konijnen, hazen en ander wild waar ook jagers hun deel van willen hebben. Het wetgevende kader rond de jacht biedt echter geen enkele marge om dit als argument pro vossenjacht te doen gelden. Ook het argument dat de vos beschermde diersoorten bejaagt, snijdt geen hout: wanneer het jaarlijkse aantal nieuwe vossenjongen afneemt, zullen grondbroeders (weidevogels én jachtwild) net minder bejaagd worden en onder druk staan. Bovendien is de vos niet bejaagbaar via gewone jacht tijdens het broedseizoen.

Kortom:

- 1° occasionele schade aan pluimvee is reëel, maar de oplossing daarvoor ligt bij de betere afscherming van kleinvee, niet bij het doden van vossen;
- 2° de vossenlintworm komt amper voor in Vlaanderen;
- 3° de vos is als roofdier een concurrent van de Vlaamse jagers.

5. Voorstel: een moratorium op de vossenjacht

Op dit moment, en doordat er geen nieuw onderzoek in het verschiet ligt, blijven voor- en tegenstanders van de vossenjacht zonder toenadering tegenover elkaar staan. De voorstanders houden vol dat de jacht nodig is om nog meer schade aan kleinvee te vermijden, de tegenstanders zeggen dat de jacht net zorgt voor meer schade en onverantwoord dierenleed veroorzaakt. Daarom wordt een moratorium van drie jaar voorgesteld op de vossenjacht.

We nemen hiermee de proef op de som: als het aantal schadegevallen door vossen in de drie jaar van een moratorium duidelijk stijgt, heeft de vossenjacht een functie; is dat niet zo, dan kan de vossenjacht geheel volgens de logica van het Jachtdecreet definitief verboden worden.

⁴ Vervaeke, M. en Claes, L., 'Geen toename van de Vossenlintworm in Vlaanderen'.

Door de beperkte oppervlakte van Vlaanderen en door de mobiliteit van vossen over de verschillende territoria, heeft het geen zin een moratorium in te stellen op slechts een deel van het grondgebied. De effecten ervan zouden ook moeilijk te vergelijken zijn. Daarom geldt het moratorium voor heel Vlaanderen.

Bart CARON
Hermes SANCTORUM-VANDEVOORDE
Elisabeth MEULEMAN

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

Het Vlaams Parlement,

- overwegende dat:
 - 1° de jacht door zowel voor- als tegenstanders enkel wordt aanzien als middel tot wildbeheer en dus enkel functioneel mag zijn;
 - 2° er op zijn minst wetenschappelijke onduidelijkheid bestaat over het nut van de vossenjacht en er wetenschappelijke aanwijzingen zijn dat de jacht op de vos overlast zelfs doet toenemen;
 - 3° er voldoende alternatieve middelen zijn om schade en overlast door de vos te voorkomen;
 - 4° onnodig dierenleed te allen tijde moet worden vermeden;
- vraagt de Vlaamse Regering:
 - 1° om een moratorium af te kondigen op de vossenjacht gedurende drie jaar;
 - 2° dit moratorium ten laatste van kracht te laten gaan vanaf 15 oktober 2017;
 - 3° het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek te gelasten met de opdracht om de effecten van het moratorium nauwkeurig en wetenschappelijk te monitoren en om hierover te rapporteren aan de Vlaamse Regering en het Vlaams Parlement.

Bart CARON
Hermes SANCTORUM-VANDEVOORDE
Elisabeth MEULEMAN